

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku J. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w P.
o emeryturę górniczą,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 3 grudnia 2020 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 10 lipca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 10 lipca 2019 r. oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w P. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 16 lutego 2018 r., zmieniającego decyzję organu rentowego z dnia 22 sierpnia 2017 r., odmawiającą ubezpieczonemu J. R. prawa do emerytury górniczej wobec niewykazania 25-letniego okresu pracy górniczej, w ten sposób, że przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury górniczej od dnia 18 sierpnia 2017 r.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że ubezpieczony spełnił określone w art. 50a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z

Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna) wymogi do przyznania emerytury górniczej, gdyż udowodnił staż pracy, o którym mowa w tym przepisie. Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sądy obu instancji uznały, że ubezpieczony w spornym okresie wykonywał pracę rzemieślnika zatrudnionego na odkrywce bezpośrednio w przodku, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na koparkach i zwałowarkach. Wykonywał prace górnicze, mechaniczne, eklektyczne i hydrauliczne przy obsłudze, konserwacji, montażu i demontażu tych maszyn i urządzeń, tj. pracę wymienioną pod poz. 7, Działu III Załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty (Dz.U. z 1995 r. Nr 2, poz. 8 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 23 grudnia 1994 r.), zaliczaną w wymiarze półtorakrotnym, zgodnie z art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej.

W skardze kasacyjnej, którą zaskarżono wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, organ rentowy zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 50a ust. 1 w związku z art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, przez ich niewłaściwe zastosowanie w stanie faktycznym sprawy, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy oraz zasądzenie na jego rzecz od ubezpieczonego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za wszystkie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania organ rentowy wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, sprowadzające się do pytania – „czy praca rzemieślnika zatrudnionego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce bezpośrednio w przodku wykonującego prace mechaniczne przy obsłudze i konserwacji maszyn podstawowych stanowi pracę przodkową, o której mowa w art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, czy jest to praca przy bieżącej konserwacji urządzeń wydobywczych, o których mowa w art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej?” W ocenie skarżącego porównanie treści

poz. 7, Działu III Załącznika nr 3 do rozporządzenia z dnia 23 grudnia 1994 r. oraz treści art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej wskazuje, że zakres prac zaliczany do prac przodkowych w myśl ustawy emerytalnej jest węższy niż ten określony w rozporządzeniu i nie obejmuje prac mechanicznych przy obsłudze i konserwacji koparek i zwałowarek. Sąd Apelacyjny w (...) tego typu prace zaliczył jednak do prac przodkowych. Wobec powyższego, konieczne jest wyjaśnienie, „czy praca rzemieślnika zatrudnionego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce bezpośrednio w przodku wykonującego prace mechaniczne przy obsłudze i konserwacji maszyn podstawowych stanowi pracę przodkową, o której mowa w art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną ubezpieczony wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz zasądzenie na jego rzecz od organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego zapostępowanie kasacyjne według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Ponadto zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wobec tego wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym powyżej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne.

W rozpoznawanej sprawie skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołał się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie powołanej przesłanki.

Dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Ponadto, istotnym zagadnieniem prawnym w rozmiennieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2010 r., II UK

400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114).

Zagadnienie prawne sformułowane przez skarżącego nie spełnia opisanych wyżej wymagań. Rodzaj prac podlegających zaliczeniu w wymiarze półtorakrotnym zasadniczo scharakteryzowany został w art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, jako prac górniczych wykonywanych „w przodkach bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębieniu szybów i robotach szybowych”. Wykaz stanowisk pracy wykonywanej w przodkach i uwzględnianej w rozmiarze półtorakrotnym powinno ustalić rozporządzenie wydane na podstawie art. 50d ust. 3 ustawy emerytalnej. W związku z tym, że rozporządzenie takie nie zostało wydane, na podstawie art. 194 ustawy emerytalnej, obowiązuje nadal wykaz stanowisk zawarty w załączniku nr 3 do rozporządzenia z dnia 23 grudnia 1994 r. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 2018 r., II UK 353/17, LEX nr 2611051). Wykaz stanowisk pracy, określony „pomocniczo” w załączniku nr 3 do rozporządzenia, odnosi się wyłącznie do wykonywanych zadań górnika, jeżeli spełniają one kryteria miejsca wykonywania pracy i jej charakteru określonego w art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2015 r., I UK 280/14, LEX nr 1712808). Wykładnia przepisów załącznika nr 3 do rozporządzenia z dnia 23 grudnia 1994 r., dokonywana w oderwaniu od unormowania ustawowego prowadziłaby bowiem do sytuacji, w której każdą pracę górnika kopalni głębinowej czy odkrywkowej, pełnioną na terenie wyrobiska (odkrywki), należałoby uwzględniać w wymiarze półtorakrotnym (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 listopada 2018 r., II UK 353/17, LEX nr 2611051; z dnia 3 października 2017 r., I UK 410/16, LEX nr 2397634; z dnia 18 marca 2015 r., I UK 280/14, LEX nr 1712808).

Skarżący pomija, że wykładnia art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej była wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który jednolicie przyjmuje,

iż praca „na odkrywce” w kopalniach węgla brunatnego jest odpowiednikiem pracy „w przodkach” pod ziemią, gdy polega na zatrudnieniu przy pracach bezpośrednio łączących się z procesami związanymi z pozyskiwaniem węgla brunatnego ze złoża (por. wyrok Sądu Najwyższego: z dnia 21 lutego 2012 r., I UK 295/11, OSNP 2013 nr 3-4, poz. 38 czy z dnia 22 kwietnia 2011 r., I UK 360/10, LEX nr 949021). Nawiązuje to do poglądu wyrażonego wcześniej w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2010 r., I UK 236/09 (LEX nr 585722), w którym przyjęto, że za prace wymienione w załączniku nr 3 do rozporządzenia z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym, przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty mogą być uznane tylko takie czynności wykonywane przez górnika, które są bezpośrednio związane z wykonywaniem czynności w przodkach - przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębieniu szybów i robotach szybowych.

Pojęcie „inne prace w przodku” musi wiązać się z bezpośrednim i zasadniczym procesem produkcyjnym zakładu górniczego, polegającym na urobku i wydobywaniu kopalin. Ponadto na relację między stanowiskami pracy określonymi w załącznikach nr 2 i 3 Sąd Najwyższy zwrócił uwagę między innymi w wyroku z dnia 29 marca 2011 r., I UK 50/11 (LEX nr 863925), wskazując, że w wykazie stanowiącym załącznik nr 2 do rozporządzenia z dnia 23 grudnia 1994 r. wymieniono 32 stanowiska pracy w kopalniach węgla brunatnego oraz w przedsiębiorstwach i innych podmiotach wykonujących roboty górnicze dla kopalń węgla brunatnego, na których zatrudnienie uważa się za pracę górniczą. A zatem, gdyby przyjąć, że każde stanowisko pracy w kopalni węgla brunatnego jest stanowiskiem pracy górnika kopalni odkrywkowej (poz. 1 załącznika nr 3), wtedy wszyscy pracownicy objęci załącznikiem nr 2 mogliby być uważani za wykonujących pracę zaliczaną w wymiarze półtorakrotnym. Wszyscy bowiem wykonywali w pewnym sensie pracę górnika kopalni odkrywkowej, skoro zostali objęci wykazem stanowisk pracy górniczej w kopalni węgla brunatnego. Tymczasem tylko nieliczne spośród stanowisk pracy górniczej uzasadniają zaliczenie pracy wykonywanej na nich w wymiarze półtorakrotnym. Przykładowo

można podać, że załącznik nr 2 obejmuje trzy stanowiska pracy górnika (górnika na odkrywce, górnik-odwadniacz złoż na odkrywce, górnik strzałowy na odkrywce i jego pomocnik). Załącznik nr 3 obejmuje natomiast dwa stanowiska pracy górnika: górnika kopalni odkrywkowej i górnika strzałowego kopalni odkrywkowej. Pominięte zostało stanowisko górnika odwadniacza. Spośród 12 stanowisk pracy operatorów zamieszczonych w załączniku nr 2 tylko cztery znalazły się w załączniku nr 3.

W kopalniach węgla brunatnego do emerytury górniczej zalicza się więc prace: rzemieślników i innych robotników zatrudnionych stale na odkrywce przy wykonywaniu bieżących robót montażowych, konserwacyjnych i remontowych: ślusarze, spawacze, elektrycy, mechanicy, monterzy, wulkanizatorzy, automatycy, cieśle (załącznik nr 2, poz. 32 do rozporządzenia z dnia 23 grudnia 1994 r.), zaś w wymiarze półtorakrotnym uwzględnia się tylko prace: rzemieślników zatrudnionych na odkrywce bezpośrednio w przodku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na koparkach i zwałowarkach, wykonujący prace górnicze, mechaniczne, elektryczne i hydrauliczne przy obsłudze, konserwacji, montażu i demontażu tych maszyn i urządzeń (załącznik nr 3, część III, poz. 7, do rozporządzenia z dnia 23 grudnia 1994 r.). Przy czym wykaz stanowisk pracy, określony „pomocniczo” w załączniku nr 3 do rozporządzenia z dnia 23 grudnia 1994 r., odnosi się wyłącznie do wykonywanych zadań górnika, jeżeli spełniają one kryteria miejsca wykonywania pracy i jej charakteru określonego w przepisie art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 października 2017 r., I UK 410/16, LEX nr 2397634; z dnia 18 marca 2015 r., I UK 280/14, LEX nr 1712808). Oznacza to, że prace mechaniczne, elektryczne, hydrauliczne mogą zostać uwzględnione w kwalifikowany sposób (w wymiarze półtorakrotnym), jeśli, po pierwsze, były wykonywane „bezpośrednio w przodku”, po drugie, „stale i w pełnym wymiarze czasu pracy”, i po trzecie, realizowane były „na koparkach i zwałowarkach” i wykonywane „przy obsłudze, konserwacji, montażu i demontażu tych maszyn i urządzeń”, które to czynniki muszą zaistnieć kumulatywnie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2017 r., I UK 410/16, LEX nr 2397634). Podobne stanowisko odnajdujemy też w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2012 r., I BU 4/12 (LEX nr 1619668), w którym uwypuklono, że „do pracy związanej z przelicznikiem 1.8 można kwalifikować jedynie te prace

wykonywane przez górnika, które związane są z wykonywaniem czynności w przodkach, czyli w miejscu, gdzie bezpośrednio pozyskiwana jest kopalina oraz przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębieniu szybów i robotach szybowych. Po drugie, wymienienie określonego stanowiska pracy górniczej w załączniku 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. i nieujęcie go w załączniku nr 3, dziale III rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. wyklucza zaliczenie pracy na nim w wymiarze półtorakrotnym”.

Skoro Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze, czego w zasadzie nie neguje skarżący, przyznając w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, że prace wymienione w załączniku nr 3 do rozporządzenia z dnia 23 grudnia 1994 r., które spełniają kryteria miejsca wykonywania pracy i jej charakteru określonego w przepisie art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, zaliczane są do kwalifikowanej pracy górniczej, uwzględnianej w wymiarze półtorakrotnym, to nie można uznać, iż w tej sprawie występuje zagadnienie prawne, które cechuje się nowością, a skarżący nie wskazał innych przesłanek uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.